

POSUDEK OPONENTA NA DIPLOMOVOU PRÁCI

Diplomant: **Ing. Jiří Hlaváček**

Název: **Problematika zadlužování v České republice**

celkový rozsah: 80 stran, z toho 65 vlastního textu
datum odevzdání práce do IS: 5. 4. 2013

Diplomant si vybral téma, které je v souvislostech s evropskou fiskální a finanční krizí a zvyšující se mírou nezaměstnanosti aktuální. Autor má k tomuto tématu blízko jak ve své pracovní praxi, tak jako student, kdy v minulých letech na Katedře národního hospodářství PF UK úspěšně obhájil 2 práce SVOČ na dané téma.

Práce je členěna na Úvod, 6 kapitol (I. Právní předpisy používané při vymáhání peněžitých pohledávek; II. Zadlužení domácností; III. Zadlužení České republiky státním dluhem; IV. Dotazníkové šetření – chování domácností.; V. Shrnutí údajů uvedených v práci; VI. Návrhy na zlepšení, úvahy de lege lata) a Závěr. Práce obsahuje Seznam použité literatury a pramenů a Přílohy.

Cílem diplomové práce podle autora je „*obecně popsat způsoby vymáhání peněžitých pohledávek v České republice. Metodikou práce jsou popis právního rámce, charakteristiky zadlužení a výpočet jejich odhadu. Některé charakteristiky zadlužení budou prozkoumány dotazníkovým šetřením. Ze získaných informací pak budou zpracovány návrhy na zlepšení stávající situace.*“ (s. 2). V tomto bodě práce trpí neujasněností: buď je opravdu cílem práce popis způsobů vymáhání peněžitých pohledávek (!), poté bude meritem práce pouze kapitola I. s popisem exekučního řízení včetně historie tohoto institutu a výkonu rozhodnutí dle o.s.ř. – a poté by byla DP zásadně nedostatečná, anebo je cílem práce popsat zadlužování jako obecný fenomén s meritem zadlužování českých domácností včetně stručného výčtu různých způsobů vymáhání peněžitých pohledávek?

Vyjdu-li z druhého předpokladu, a tudíž budu vycházet z názvu práce, diplomantovi za prvé je nutno vytknout nelogičnost v řazení kapitol: kapitola I. by obsahově z velké většiny měla následovat minimálně až za kap. II. Tedy nejprve pojmově popsat „zadlužení“ – vznik a růst dluhů domácností, analyzovat příčiny apod. (což diplomant správně uvádí, ale až v kap. II.) a teprve poté stručně popsat právní rámec vymáhání dluhů. Na str. 24 a násl. autor tvrdí, že „*Vymáhání peněžitých pohledávek se týká jen relativně malé části hodnot zadlužení. Jde o tzv. klasifikované úvěry, tedy úvěry po lhůtě splatnosti*“ a totéž statisticky dokazuje (jedná se o jednotky procent ze všech poskytnutých úvěrů), proto dle mého názoru mohla být kap. I méně obsáhlá a např. podrobný popis podzákoných norem v sub. 1.7 (Instrukce MS ČR 505/2001) se jeví nadbytečným.

Dále sub. 1.1 je nazvaná „*Vymezení některých právních pojmů*“, avšak místo definičního ukotvení základních pojmů (např. pojem dluh, plnění, peněžítá pohledávka, povinný a oprávněný, resp. dlužník a věřitel) jsou na počátečních cca dvou stranách uvedeny obecné právní teoretické principy (zásady), aniž by byl uveden odkaz na některou z použitých učebnic, resp. komentářů; podrobněji je vysvětlen jen pojem exekuční titul. Je právem autora tvrdit: „*Co je výkon rozhodnutí na peněžitou pohledávku a co je exekuce na peněžitou pohledávku? V obou případech jde o státem legalizované násilí, kterým je dlužník nedobrovolně donucen k finančnímu plnění.*“ (viz s. 2). Sice myslím, že úlohou státu a práva by měla být snaha o nalézání spravedlnosti než legalizované násilí, ale jak jsem již předeslala, je to věc právně-teoretického názoru autora.

Předpokládám, že omylem došlo na str. 23 k záměně účinnosti a platnosti zákona („...*zákon č. 182/2006 Sb. v platném znění s názvem ‚O úpadku a způsobech jeho řešení‘ ... Zákon je účinný od 1. 7. 2006, v platnost ale vstoupil až k 1.1. 2008...*“).

Kapitola II. o zadlužení domácností spolu s kap. IV. tvoří podstatu práce. Tyto dvě kapitoly jsou zdařilé, byť s drobnou výhradou malého rozsahu testovaného vzorku domácností. Škoda, že autor tyto části práce dále analyticky nerozvedl, což by prospělo celkovému hodnocení práce.

Název III. kapitoly „*Zadlužení ČR státním dluhem*“ je tautologický, naštěstí je hned dále státní dluh definován jako suma nepodmíněných a podmíněných závazků centrální vlády administrovaná Ministerstvem financí ČR. Zbytečným se jeví zhruba dvoustránková plná citace § 3 a § 4 zákona o rozpočtovém určení daní (tj. úplný rozpis daňových příjmů krajů a obcí z celostátního hrubého výnosu daní), neboť s tímto údajem se dále v práci již nikde nepracuje. Autor správně dovozuje, že „...*nelze korektně porovnávat hodnoty zadlužení domácností a státu*“ a poukazuje na jejich zdánlivou korelaci (s. 47). Bohužel v této kapitole jsou jen spočítána tempa růstu státního dluhu, chybí oproti předcházející kapitole o zadlužování domácností stejná analýza a kvantifikace jednotlivých výdajových složek – jednostránkové konstatování autora, že „*největší část výdajů státu jde na mandatorní výdaje (důchody, sociální dávky apod.)*.“ a „*nemalým rizikem je také využití dotací z Eurofondů*“ (s. 48) nepovažují za dostatečnou kvantifikaci.

V šesté kapitole, která je fakticky součástí závěru, jsou tři okruhy návrhů na zlepšení situace zadlužování, konkrétně jen zadlužování domácností. Autor sice použil v nadpisu kapitoly „*úvahy de lege lata*“, tedy z hlediska teorie práva by se mělo jednat o uvažování nad problémem z pohledu účinných právních předpisů, poukazováním na nejasnosti jejich dikce apod; z obsahu kapitoly je ale jasné, že toto diplomant neměl na mysli – jeho návrhy (alespoň první a třetí návrh) jsou návrhy de lege ferenda, tedy náměty pro přípravu nové právní úpravy, resp. novelizace stávajícího zák. o ČNB. Diplomant navrhuje, aby bylo umožněno České národní bance rozšířit svůj dohled i na ostatní subjekty, které se zabývají poskytováním půjček, popř. dalších finančních služeb (s. 60), dalším návrhem jsou vzdělávací programy cílené na všechny střední a vyšší odborné školy. Za třetí autor práce navrhuje, „*aby byl přijat jeden zákon o vymáhání peněžitých pohledávek. Ten by upravoval vymáhání peněz bez ohledu na to, kdo je povinný dlužník a kdo oprávněný věřitel. Nemuselo by docházet k tolika novelizacím jako nyní.*“ (s. 61 an). S prvními dvěma návrhy lze souhlasit, u třetího návrhu bych byla skeptická, protože takováto procesní úprava nereflektuje český systém práva sporných a nesporných soudních řízení, který i v nové úpravě soukromého práva po 1. 1. 2014 zůstane zachován, naopak by „jednotná“ úprava vyvolala potřebu zásadních novelizací a chaos v zaběhnutém právním systému.

Více jak 60stránková diplomová práce je bez pravopisných chyb a větších překlepů, je zpracována s obvyklým vědeckým aparátem – je uveden seznam literatury a pramenů, v textu jsou vhodně umístěné statistické tabulky a grafická znázornění, odkazy v textu na prameny a literaturu, přílohy. Diplomová práce tedy splňuje předepsané formální náležitosti. Autor vycházel v ekonomické části především z materiálů a oficiálních údajů a statistických dat, v části právní z českých právních předpisů.

I když mám k práci výhrady – především ke kapitole I. a částečně ke kapitole III., práci doporučuji k ústní obhajobě s ohodnocením dobře.

Při ústní obhajobě by měl diplomant vzhledem k výtkám ke kap. III. vysvětlit a kvantifikovat, jaké faktory v ČR působí na růst státního dluhu včetně jeho návrhů na zlepšení.

Doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová, CSc.

oponent diplomové práce

V Praze, dne 20. 5. 2013